

CURIERUL CREȘTIN

ORGAN OFICIAL AL DIECEZEI DE GHERLA.
 CU UN ADAOS NEOFICIAL.

Abonamentul pe un an 200 Lei. Apare de 2 ori pe lună. Inserțiuni se primesc după învoială

Partea oficială.

1750-1928.

PASTORALA PENTRU INVIEREA DOMNULUI 1928

IULIU

*din îndurarea lui Dumnezeu și grația Sfântului Scaun Apostolic
 al Romei Episcop Român unit.*

Veneratului Cler și iubitului popor credincios Dar și Binecuvântare dela
 Dumnezeu și Mântuitorul Nostru Isus Hristos!

Venerați Frați și Preaiubiți Fii!

Un val de bucurie cerească cuprinde sufletele creștinești pe întreg rotogolul pământului și buzele lor fericite într'un glas rostesc cântare de biruință a creștinătății: „Hristos a înviat”. Arătare luminată, sfântă și fericitoare vede azi sufletul credincios: Domnul înviat din morți se arată lui. Biruitor asupra morții, cu moartea Sa călcând moartea, zdrobind puterea morții, dăruind tuturor viață, dăruind și celor din morminte viață. Sufletul nostru în lumina credinței vede pe Domnul și se plinește întru el cuvântul Domnului „Feriți cei ce n'au văzut (cu ochiul trupului) și au crezut.” Ochii noștri trupești n'au văzut pe Domnul înviat din morți, cum L'au văzut Toma și ceilalți Apostoli, cum L'au văzut sutele de credincioși, cari au fost învredniciți de dumnezeiasca arătare; degetul nostru n'a pipăit tremurător rănile cuielor, nici mâna noastră n'a fost chemată, ca alui Toma, să se așeze în coasta deschisă a Mântuitorului, nici urechile noastre n'au auzit glasul dunezeesc al Domnului înviat din morți, chemând Apostolii de a-i pipăi carnea și oasele, pentru a se liniști că nu este năluca. Dar dacă ochii și urechile acestui trup muritor n'au avut aceasta fericire, s'a pogorât în sufletul nostru nemuritor Darul dumnezeesc al credinței și lumina ei cerească, care străbate lungimea și întunecimea veacurilor, ceace nu poate face ochiul și urechea pieritoare, și întru această lumina, vedem lumina lui Dumnezeu. Cu adevărat „întru lumina Ta vom vedea lumina.” Întru această credință vedem pe Domnul înviat din morți, în toată strălucirea Sa îmbrăcat în dumnezeiască puterea Sa, ieșită biruitoare asupra morții, vedem și azi cum L'au văzut Apostolii bun, blând, iubit și iertător. Impărat al păcii și Mântuitor al sufletelor noastre. Și azi, cași atunci înainte cu nouăsprezece sute de ani, plecăm genunchii sufletului nostru, cași Toma încredințat, rostind plini de dragoste: „Domnul meu și Dumnezeul meu.” Și azi, cași atunci, urechea noastră ascultă proaspetele cuvinte peste nouăsprezece veacuri: „Pentru că m'ai văzut, Toma ai crezut. Feriți cei ce n'au văzut și au crezut.”

Auzim și suntem fericiți. Auzim și preamărim pe Domnul înviat din morți. Auzim fericirea, ce ni-se rostește dela Domnul și mulțumim Domnului pentru credința ce ne-a dăruit-o, pentru că nu este vrednicia noastră, este Darul lui Dumnezeu; mulțumim Domnului pentru lumina cerească revărsată prin credință în sufletele noastre.

Sus să avem inimile și să mulțămim Domnului.

Azi sufletul nostru, ca și sufletul creștinătății întregite, prăznuiește biruința Domnului Isus, asupra morții, strălucita Sa înviere de a treia zi, din morți. Sufletul nostru se simte atins de valul fericirii, care străbate lumea întreagă, pentru că simte, că biruița Domnului este și biruința noastră; pentru că știe, că învierea Domnului este învierea noastră.

Pentru că Domnul „S'a dat pentru păcatele noastre și s'a sculat pentru îndreptarea noastră.“ (Rom. IV. 25.)

Moartea Domnului este prețul de răscumpărare a neamului omenesc întreg din sclăvia păcatului, este izbăvirea lumii din stăpânirea morții sufletești și trupești. Invierea Domnului este învierea sufletelor noastre, curățite prin Darul dumnezeesc al tainelor științe a lui Hristos Isus Domnul Nostru, și învierea trupurilor noastre, cari cu așteptarea învierii în ziua cea deapoi, se așează în pământul dintru care s'a luat.

Toți ceice împărtășesc moartea Domnului sunt părtași ai biruinții Invierii Sale din morți. „Dacă împreună cu Domnul vom fi pătimit, împreună cu Domnul ne vom și preamări.“ Să murim așadară păcatului, să ne lăpădam de păcat, să curățim sufletele noastre de toată întinăciunea păcatului, să înviem la viață nouă prin Darul dumnezeesc al tainelor preasfinte alui Hristos și astfel să ne facem părtași ai Invierii Domnului, ai vieții lui. „Eu am venit, ca viață să aibă, zice Domnul, și din prisosință să aibă această viață.“ Nu bogăție peritoare, nu cinste și mărime lumească, nu plăceri ucigătoare făgăduiește Domnul credincioșilor săi, ci viață. Viață fericită în pacea lui Dumnezeu. Viață biruitoare a tuturor năcazurilor, durerilor și suferințelor veacului acestuia, rău și păcătos, viață din prisosință a Darului dumnezeesc biruitoare chiar și a morții. „Amin, amin grăesc vouă, cine ascultă cuvântul meu și crede în cel ce m'a trimis pe mine, are viață vecinică și la judecată nu vine, ci s'a mutat din moarte la viață.“ (Io. V. 24). Să ascultăm cuvântul Domnului și să plinim cuvântul Domnului. Să avem credință în Dumnezeu și să plinim faptele credinței. Să ascultăm poruncile Domnului și ale Bisericii Sale sfinte și să le plinim și vom avea viață întru noi. Domnul ne grăiește: „Dacă vrei să întri la viață ține poruncile“.

Și iarăși: „Amin, amin grăiesc vouă, dacă păzește cineva cuvântul meu, nu va vedea moartea în veac“. (Io. VIII. 51). „Căci eu știu, că porunca lui Dumnezeu este viață vecinică“.

Aceasta este, iubiți credincioși, calea vieții. Curățiți în suflet, împăcați cu Dumnezeu, statornici în credință, plinind cuvântul Domnului, să urmăm calea vieții. Ea este calea păcii și a fericirii și aici pe pământ. Călători în această vale a plângerii, adăpați de atâtea ori cu lacrimile durerii și săturați cu pâinea suferinții, urmând această cale vom alla în toate zilele vieți noastre, oricât de întunecate ni s'ar părea, lumina, care luminează pe tot omul, ce intră în lume. Lumina darului dumnezeesc ne va lumina cărarea și puterea de sus ne va întări puterile slabe ale ființei noastre și mângăiere va pogori în sufletul credincios și nădejdea biruinții va mângăia sufletul nostru până în sfârșit. Pe această cărare, urmată cu credință în Dumnezeu și cu dragostea față de Domnul, care pentru iubirea Sa de oameni s'a dat morții, Domnul însuși ni-se va arăta nouă credincios însoțitor până la biruință. Ne-a făgăduit-o Mântuitorul

Isus: „Cine are poruncile mele și le păzește, acela este carele mă iubește; iară cine mă iubește pe mine, iubit va fi de către Tatăl meu și eu îl voi iubi pe el și mă voi arăta lui“. (Io. XIV. 21). Sfântă și fericitoare arătare pe cărarea grea a vieții noastre, și azi și'n toate zilele călătoriei noastre. Să ne apropiăm de Domnul cu toată dragostea sufletului nostru și el se va apropia de noi.

Suflet curat să ridicăm, azi și totdeauna spre Domnul, pentruca să-L putem vedea pe El, pentruca să putem fi fericiți și aici și în viața veacului ce va să fie. „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu“. Dumnezească și necunoscută fericire, până în ziua când Domnul a vestit-o în cuvântarea Sa de pe munte, lumii întregi. Să ne curățim sufletele, Fraților, ca să putem vedea pe Dumnezeu, pentruca fericirea Paștilor Domnului să fie deplină. Rugăciune fierbinte să ridicăm către Domnul, cerșind cu smerenia cerșitorului, căci suntem înaintea lui Dumnezeu: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule și suflet drept înnoiește întru celea din lăuntru al mele“. (Ps. 50).

Să ne înoinm cu toții întru Hristos conform cuvintelor sfântului Apostol Pavel: „Să vă desbrăcați, adică, față cu viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechiu, care se strică prin poștele amăgitoare, și să vă primeniți în duhul cugetului vostru, îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului. Pentru aceea, lăpădând minciuna, grațiți adevărul fiecare cu aproapele său, căci unul altuia suntem mădulare“. (Efes. IV. 22—25).

Să lăpădăm toată minciuna din viața aceasta, din cugetul nostru, din vorba noastră și din faptele vieții noastre. Să plinim dreptatea și sfințenia adevărului.

Așa îmbrăcat în haină de sărbătoare și sufletul, primind iertarea și deslegarea păcatelor în taina iertării Domnului, care a cerut iertare dela Tatăl pe sfântul lemn al Crucii pentru cei ce-L răstigneau, cu credință și cu dragoste, copil și bătrân, bărbat și femeie, bogat și sărac, puternic și slab, cu toții deopotrivă în Isus Hristos, înaintea lui Dumnezeu, să îndreptăm privirea fericită spre Domnul înviat din morți și să sorbim de pe buzele Sale dumnezești cuvintele nădejzii mântuirii noastre: „Eu sunt învierea și viața, cel ce crede în mine va fi viu, chiar dacă va muri. Și ori cine viază și crede întru mine, în veac nu va muri“. (Io. XI. 25 - 26).

„Căci dupăcum Tatăl scoală pe cei morți și le dă viață, așa și Fiul dă viață...“ (Io. V. 21).

Să păstrăm în suflet cu credință și sfințenie aceastea cuvinte ale Domnului, temelie nădejzii scumpe a învierii noastre, care o mărturisim: „Aștept învierea morților și viața veacului, ce va să fie. Amin“.

„Hristos a înviat!“

Să ne închinăm, cu nădejdea învierii noastre, sfintei învieri a Domnului, celei de a treia zi.

„Darul Domnului cu voi. Dragostea mea cu voi cu toți întru Hristos Isus Amin“.

Gherla, Invierea Domnului anul Mântuirii 1928.

Episcop Iuliu.

Nr. 1750—1928.

Această pastorală se va ceti din partea Onorat Fraților Voastre poporului dreptcredincios, de pe amvon, în ziua primă a Invierii Domnului în bisericile parohiale, iar în a doua, și la trebuință și în a treia zi de Paști, în bisericile filiale.

Gherla, la 15 Aprilie 1928.

Episcop Dr. Iuliu Hossu.

Partea neoficială.**Prin vifor la înviere.**

E amurg de seară. Soarele după drumul focos dealungul boltei cerești, ajuns aproape de orizont, se gătește să îmbrace haină de purpură, de nuanță blândă, aurie. Apele liniștite ale Mării Tiberiadei oferă loc de baie majestuosului glob de foc și lumină. *Simon Petru* își gătește corabia de plecare. Pe bord Mântuitorul și învățăceii săi. Trei ceasuri trebuie să vâslească, până dincolo de lac, la *Gerasa*. Haina cenușie a nopții umede se lasă pe întinsul apelor albastre. Nu fac nici jumătate calea, când deodată în valea Iordanului năvălește, dinspre munții *Libanon* și *Hermon*, un vânt năpraznic. Valurile sunt răscolite din adâncimi, cresc tot mai înspăimântătoare. Izbesc furios corabia apostolilor îngroziți de vuetul sălbatic al apelor și de trosnetul sinistru al vasului amenințat cu strivirea. Li-se pare văslașilor încremeniți, că un taur împungos, de proporții uriașe i-a luat în coarne și între urlete infernale vrea să-i arunce fără milă în gura deschisă a morții.

În aceste momente de groază, când prea puține licăriri de nădejde mai hrăneau snfletele uluite ale ucenicilor, *Isus* dormea. Senin, ca un copil strâns la pieptul mamei sale, visa fericire fără de sfârșit.

Privirile ucenicilor deodată se îndreaptă înspre Maestru. Fără multă gingășie îl deșteaptă: „Doamne mântuiește-ne că pierim!” (Mt. 8, 25).

Ce deslănțuire a elementelor! Ce luptă cu moartea! Ce prăpastie deschisă sub un cer de plumb și beznă neagră, ca o gură de iad! Ce încăerare asurzitoare a puterilor nemăsurate! Deși, acolo, în nemijlocită apropiere stă Domnul cerului și al apelor, adâncit în somn dulce.

Cine nu recunoaște în corabia lui *Petru* așezământul sfânt al bisericii celei adevărate, care poartă pe *Hristos*, Dumnezeu unul și singurul adevărat?

Ce mai valuri sălbaticice s'au năpustit asupra corabiei agitate de vânturi! Ce vifor de groază dealungul vecurilor, până azi! Toate duhurile întunerecului și vrăjmășiei s'au pornit în galop nebun, să zdrobească în loviturile organizate, barca pescarului galileean. Biserica sfântă catolică a Romei eterne.

Ni sunt proaspete atacurile îndreptate și împotriva sfintei Maice Bisericii românești unite cu Roma. Milioane de credincioși amenințați să li se răpească altarele. Cruci zdrobite, prapori sfâșiiați, icoanele Precestei și ale sfinților spintecate de baionete. Ce Calvar dureros, dealungul sfintelor și înlăcrimatelor Paresimi! Ce ingratitude față cu eterna vatră Roma, care ca o mamă iubitoare ne-a dat și sânge și limbă și lege și cultură!

Se pare, că *Isus* blândul Mântuitor, doarme. Da: doarme, dar *este cu noi*.

Vrea Domnul să doarmă uneori. De ce? Pentru-că, să o mărturisim, prea am uitat de cultivarea *conștiinței noastre catolice*. Crucea ne-am vârât-o în sân, și am fluturat numai steagul icoanelor naționale, menite să creieze unirea în țară întregită a tuturor Românilor. Viforul este necesar pentru a ni-se oțeli forțele ațipite în letargie apatică! Aurul se lămurește în foc, credința în luptă cu puterile dușmăne crucii. *Isus* a adus pace pe pământ, pacea sufletelor, dar aceasta cucerită pe calea războiului, prin foc și sabie.

Și câți *lași* s'au dovedit și acum în toiul bătăliei pentru apărarea altarelor și a botezului în care ne-am botezat. Le-a scăzut curajul, ca apostolilor amenințați să fie înghițiți de valuri. Oamenii spaimei efeminate, iepurii frontului creștin, „timidi”, precum îi numește *Isus*, cari urmează perversul consemn păgân: „Trebuie să ascultăm mai mult de oameni, decât de Dumnezeu!”

Deșteptat din somn de strigătul

desperat „Domine, salva nos“, Isus Hristos, stăpânul viforului, al valurilor răscolite ca și al seninului cerurilor albastre, răspunde celor crispați de spaima palidă: „Ce sunteți înfricați puțin credincioșilor?“ Credința tare mută munții din loc, oprește năvala undelor înfuriate și mai presus de toate, intră în luptă cu siguranța necondiționată a biruinței.

Ori voi puțini credincioșilor, de teama stăpânirilor lumii acesteia, nu îndrăzniți să intrați în linia de foc? Voi urmași în credință ai martirilor, cari au urcat cu zâmbet pe buze întreaga scară a chinurilor neomeneste, dela cleștele înroșit în foc pentru a scoate ochi, dinți și limbă până la tăierea în bucăți cu intermitențe de torturi bestiale, voi puțin credincioșilor, purtați frică de câți-va oameni neodihniți, puși în slujba vrăjmașilor anarhici ai crezului nostru?

Să nu fie! Se apropie Paștile sfinte și prin vifor, vrea Blândul Mântuitor să ajungem la înviere.

Pentru credința noastră, s'a milos-

tivit Dumnezeu și ne-a dat biruința. Isus precum a făcut pe Marea Tiberiadei, „sculându-se, a certat vântul și marea, și s'a făcut liniște mare“, așa astăzi a amuțit dintr'odată pe toți adversarii sfintei noastre credințe.

Învierea! Ce cuvânt sfânt! Paștile nu sunt datină deșartă, nu prilej de chefuri, de mâncare și numai de mâncare, de oue roșii, pască, și vin, ci zile de biruință, de primenire sufletească, de bucurie, care nu se cumpără cu bani, nici nu se poate lua dela noi. Ziua învierii a făcut-o Domnul ca să ne bucurăm cu bucurie mare, înfrățită cu eternitatea. Învierea și pacea lui Hristos intemeiată pe biruința asupra morții și asupra tuturor dușmanilor crucii, cari au să se risipească precum se risipește fumul, au să piară dela fața lui Dumnezeu, precum se topește ceara de fața focului.

Pacea Învierii nu se câștigă, decât prin luptă curajoasă în slujba credinței. „Si vis pacem, para bellum!“

Dr. Titus Malai

Sosirea triumfală a Prea Sfinției Sale la Reședință

— Omagiul Gherlei. — Improzanta primire dela gară. —

Deasupra, în golul eterat arșițe de soare, raze de lumină în azurul palid și primăvăratec.

Jos, în depărtări, vâl alb — giulgiul ceței — îmbracă zarea, verde, spălătat acoperă câmpii, muguri plăpânzi mijesc prin rami la ciripitul armonios de păsări. Zefirul cântă și el în surdină prin sălcii și lunci și prin stuful din vale.

E zi în haina sărbătorii. Ziua de 5 Aprilie 1928 e molcomă cu'n suflu blând de primăvară dulce, și nu cu toane, ca alte zile din April.

Casele sunt goale, pe străzi circulară orașul schimbat în vesmântul bucuriei. Strada Avram Iancu

— ce duce spre gară — e bine împopulată, asemenea și gara și peronul gării e arhiplin de lume. Peronul e împodobit cu verde brădet și cu flamurile trei colorului național. Afară de peron pe linia ferată era cortegiul primitivilor selecti: corporația canonicilor în fastul clerical — rememorizând demnitatea de cardinali și de prelați, — profesori de teologie, funcționari înalți, mireni, țărani, teologi, școli normale etc.

La ora 4¹/₂, fix bătăi de tobă anunță sosirea trenului. În public mișcare, apoi atenția țintuește sufletele tuturor. Famfara orașului dirigeată de profesorul Beran în-

tonează marș cadentat. Din mersul accelerat și majestos, gâfâind trenul se oprește. În urări și în sunet de famfară este primit Arhiereul. Prea Sfinția Sa Părintele Episcop Dr. Iuliu Hossu atunci se reîntorcea dela București, din lupta ce-a luptat-o cu atâta energie în legiferarea Regimentului Cultelor.

Corul diecezan cântă: „Mulți ani“ la semnul d-lui profesor Gheție conducătorul corului. În fine tăcere.

Prepozitul, Ilustritatea Sa Domnul Dr. O. Domide vicarul general al Eparhiei ține vorbirea deprimire în ton aprins și nflăcărat ca în totdeauna. Caracterizează lupta intelectuală a Prea Sfinției Sale și adaugă în ton accentuat: Bănuim că se va mai deslănțui lupta, stăm pregătiți, D-zeu să Vă păstreze puterea și energia. Pilda Ilustrației Voastre, este îndemn de muncă pentru noi toți. (Urări prelungite, corul cântă „Mulți ani“).

Urmează Dl. Victor Micșa, primarul orașului. Cu serioșitatea calmă, grav remarcă: „Biserica este divină peste care picior de om nu va trece. Când Prea Sfinția Voastră erați la București așteptam semnalul de alarmă, așteptam ordinul, ca să intrăm în linia de foc, însă discursul măiestric, plin de elan al Prea Sfinției Voastre a adus biruința. Admir ținuta Prea Sfinției Voastre, și am venit aci în reprezentanța acestui oraș, ce are fericirea de a purta numele de oraș de reședință al Prea Sfinției Voastre, pentruca să Vă exprim admirația tuturor cetățenilor pentru lupta eroică, ce ați dus-o la București și exprimând mulțumirile și elogiile Gherlei, mândre, că are un așa vlădică, să Vă zică un sincer: Bine ați venit! (Urări, corul cântă „Mulți ani“).

Se mai țin vorbiri din partea d-lui Dr. Ioan Carian, judecător spunând cuvinte momentuoase: justiția și religia stau în serviciul

adevărului și vor trimfa totdeauna, Religia și justiția au o notă comună: ele nu se pot schimba niciodată, sunt pentru vecie aceleași. Din partea Părintelui Dr. Capatan, parohul bisericii arm. cat. și a Ilustrei Doamne Roza Vaida președinta Reuniunii femeilor gr. cat. „Sf. Maria“, asemenea este bineventat cu cuvinte calde.

Prea Sfinția Sa Părintele Episcop — purtând delicatele trăsături și reminiscențe de pe arena de luptă — emoționat exprimă vtile mulțumiri pentru primirea călduroasă și suprinzătoare. Adresându-se prepozitelui, remarcă ținuta demnă de pe frontul Gherlei în vremea luptei din Senat, și adaugă: „Nu poate fi mângăere mai mare, decât aceste semne de manifestare călduroasă, arătate în cursul luptei și acum cu primirea sărbătorească. Când se fabrica legea ceream tărie dela Domnul să putem ținea piept încercărilor“. Aduce mulțumită întregul Veneratului capitolu și clerului întregii eparhii pentru manifestarea sufletului.

Domnului primar îi talmăcește o deosebită mulțumită pentru gestul de caldă atenție a d-sale prin această călduroasă manifestare ce l-se face. Roagă să spună, că lupta dusă la București — căci a fost adevărată luptă — a dus-o pentru toate cultele, cerând egală libertate și deopotrivă protecție pentru toți cetățenii Țării.

Adresându-se Părintelui Dr. Capatan spune: „Trăim în patria deplinei libertăți. Deopotrivă îmbrățișăm pe toți fiii acestui oraș.

Pe cărările de bine-vestire cu drag cuprinsesem și cuprind pe toți fiii, fie intelectuali, fie meseriași, fie muncitori, fie minoritari. În calde cuvinte mulțumeste d-lui conzilier-judecător Dr. Carian, pentru cuvintele de întim-

pinare și prin d-sa mulțumește mi-
renilor din întreaga Eparhie pen-
tru frumoasa manifestație de dra-
goste, pe care cu aceeaș dragoste
o răsplătește.

Cu zimbet părintesc Doamnei
Vaida îi răspunde mulțumind
pentru buchetul de flori men-
ționând: „In gerul iernii cu ză-
padă m'am depărtat și 'n primă-
vara cu flori am sosit“. — (Urări,
corul „Mulți ani“).

Prea Sfințitul apoi strângând mâ-
na tuturor din apropiere, pleacă
însoțit de Ilustrisimul domn pre-
pozit *Dr. O. Domide* și de dl *Dr.*
V. Băliban, secretarul episcopal,
cu trăsura orașului, spre reședința
episcopală a cărei poartă e îm-
podobită cu brădet și drapele trei
culori în formă arcuită de trimf.

Cu a învingerii coroană de
lauri — sărbătorește — s'a sfârșit
lupta asupra celor ce au voit să
vadă a sombră împărăție de su-
flete căzute. Vom birui crezând
numai „într'una Sfântă Catolică
și Apostolică Biserica“, în Dum-
nezeul cel viu și nu într'un zeu
expulzat într'un cer pustiit de nă-
dejdi pierdute, ce nu poate să ne
ajute.

Histoase! Huliți de dușmani și
preteni
Pribegi cu sufletul amar
In calea noastră se ridică
Un mult mai dureros
calvar“:

Isuse, *Mărire înmormântată* și
înviată, azi ne înviază și pe noi
să zicem cu credință tare: „*Hris-
tos a înviat*“, și „*Adevărat că a
înviat*“.

Lupta în jurul Legii Cultelor

Discursul Prea Sfinției Sale Episcopului Iuliu la Senat. — Ecoul presei. —
Lupta noastră și comentariile presei.

Ca întregirea celor publicate în nu-
mărul trecut al foaiei noastre, cu pri-
vire la grandiosul discurs al Prea Sfin-
ției Sale Părintelui Episcop *Iuliu* rostit
în Senat la 22 Martie a. c. încă nu
avem notele stenografice, — după cari,
la vremea sa îl vom publica în între-
gime — suntem însă în posesiunea
unui rezumat mai pe larg a celor ex-
puse și susținute de Prea Sfințitul nos-
tru Arhieru, care rezumat este o re-
dare mai bine exprimată a strălucitului
discurs istoric — al acestei „*perle*“
oratorice, precum îl numește un ziar
din Capitală — și pentru aceea îl pu-
blicăm mai jos, drept întregire a mi-
cului rezumat publicat adineori, folo-
sindu-ne de notele publicate în „*Uni-
versul*“ și „*Dimineața*“.

Puține legi au atâta importanță pentru
viața spirituală a neamului, cum e legea,
care reglementează regimul cultelor.

Ea trebuia adusă cu toată grija de a se
respecta spiritul de armonie între frați, atât

de necesar țării. Legea privește viața sufle-
tească a tuturor cultelor din cuprinsul Ro-
mâniei, pe care cu atâta fericire și mândrie,
o numim mare și o dorim puternică.

Nu mă îndoiesc de intențiunile curate ale
guvernului care își dă seama de importanța
acestei probleme, a cărei fericită rezolvare
o dorim cu toții. Frământarea, care dăinu-
ește în jurul acestei legi de peste 5 ani,
ne dovedește cât e de grea. Intrevederea
ce am avut cu d. prim-ministru *Vintilă Bră-
tianu*, m'a întărit în convingerea, că guver-
nul vrea să nu aducă nici o nemulțumire
nimănui.

Ceea ce am cerut mereu, de 5 ani, nu
este postulată pe care din vanitate omenească
ne-am hotărît să nu-l abandonăm, ci este
un postulat care nu are alt scop decât de
a face ca legea să fie pusă în acord cu
spiritul Constituției. De când sunt la Senat
n'am întâlnit atâta violență, ca acum, cu
ocazia acestei legi.

Cu prilejul discutării Constituției, ca să
respectăm tradiția, am renunțat, deși poate
nu era just, ca biserica ortodoxă să fie nu-
mită „dominantă“. Era necesar ca înțelesul
cuvântului „dominant“ să fie bine precizat,
spre a nu da loc la ulterioare interpretări

greșite. Apoi, am avut din nou prilej să dăm dovadă de spiritul nostru împăciuitoar.

Am fi dorit să fie și acum tot așa. Ori, d-lor senatori, ați fost martori cum s'a răscolit alaltăeri trecutul îndurerat al neamului nostru căutându-se să se sfășie rănile închise și să se împiedice cicatrizarea lor și cuvântările de zilele trecute au sgândărit toate rănile fără nici o noimă și fără nici un rost.

Eu nu voi urma această cale. Ca să apăr biserica catolică ar trebui să citesc și să citez istoria civilizației universale. Aceasta însă e și inutil și imposibil. Noi nu suntem preocupați decât de lege, pentru că voim să punem capăt frământărilor ce există de 5 ani, și să stigem focul care întreține luptele confessionale dintre frați. Nu voi face istoricul bisericii greco-catolice din care mă simt mândru să fac parte, pentru că biserica română, unită cu Roma, are recunoștința veșnică a neamului său.

Citatele aduse sunt neputincioase să dovedească faptul că timp de două veacuri, aceasta biserică ar fi șovăit o clipă în atitudinea ei românească, de luptă.

Timp de 228 de ani biserica noastră unită a stat de veghe pentru a pregăti realizarea marelui ideal al neamului. Ea a fost redșteptătoarea conștiinței naționale a fost propovăduitoarea latinătății neșovăind o clipă.

Că ar fi fost un singur moment când această biserică nu s'ar fi identificat cu aspirațiile naționale, nimeni n'ar fi putut s'o dovedească. Ea a fost însă factorul de redșteptarea conștiinței noastre istorice de latini. Aceasta nimeni nu o poate nega.

S'a zis în focul discuțiilor, că uniții sunt mai răi decât comuniștii, dovedindu-se astfel că cine vrea să dovedească prea mult nu dovedește nimic. La aceste acuzații am surâs.

De altfel, în cursul desbaterilor, s'a dovedit că nu noi ci biserica ortodoxă e cea agresivă.

Noi suntem gata a lua toate măsurile ca să facem să înceteze luptele religioase dintre frați.

S'a mai spus că biserica unită este aceea care provoacă și care agită masele. Suntem dispuși, să probăm netemeinicia celor spuse, ca în această sedință chiar, să semnăm toți arhieriei ambelor biserici, un proces verbal în care să se hotărască încetarea luptelor între frați.

Nici un caz, în care noi am fi fost provocatorii nu se poate arăta.

Oratorul arată apoi, cu date, cât de hărdate au fost apreciate și afirmările cuvântătorilor ortodoxi cu privire la eparhia Gherlei cea mai importantă dintre eparhiile ardelen.

În episcopia Oberlei, pe care am fericirea s'o păstoresc, din 600.000 de credincioși nu este un singur străin, toți sunt români. Am 750 de sate, dintre cari numai 10 sunt împărțite cu ortodoxi. Celelalte sunt unite.

După război, în loc să fim lăsați să contribuim la ridicarea culturală și materială, s'a început o luptă din afară împotriva noastră, ca să turbure poporul și să-l îndepărteze dela noi. S'au oferit mirenilor tot felul de avantagii, ca să se lapede de credința unită. Cu ce rost s'a încercat să se turbure această episcopie atât de liniștită? De ce s'au inveninat sufletele credincioșilor? Cui a folosit cazul din satul Ocoliş, când preoții ortodoxi au ocupat biserica unită, în care au slujit, după ce au stropit-o cu aghiazmă? Pentru a face prozeliți? Dar nici aceasta n'a isbutit.

Țin să declar, că s'ar putea ca anume cuvintele mele să fie răstălmăcite și aceasta nu voiesc. Eu nu vreau ca din spusele mele, să se ajungă la întrebarea: dacă așa se petrec lucrurile cu frații lor uniți, cum trebuie să se poarte românii cu cultele minoritare?

Aceasta n'ar fi în gândul și intenția mea. Oare crede guvernul că acei buni și sărmani maramurășeni din mijlocul cărora au apărut descălecători de țară și cari sunt amenințați cu pieirea dacă nu sunt ajutoarați, mai aveau nevoie să fie acuma frământați cu această lege a cultelor? Maramurașul care a fost compact unit timp de două sute de ani a rămas puternic în conștiința lui românească. Și trebuie să mulțumim proriei cerești, că a fost unit și a rămas astfel în mijlocul panslavismului de peste Tisa și Carpați. La granița românismului a fost un puternic cordon izolator, față de panslavim însăși credința. Avem noi nevoie să slăbim acum unitatea celui ținut de frontieră?

Prin tragerea frontierei au rămas în Cehoslovacia 13.000 români uniți care stau încă sub autoritatea mea bisericească. Le-am organizat un protopopiat și conștiința lor de neam nu a slăbit. Un preot ortodox ruten din Basarabia, fost căpitan de cazaci, a venit la Maramurăș ca să învrăjbească pe români.

În urma intervenției noastre el a fost expulzat și aduc mulțumirile mele guvernului. Față de acțiunea acelora cari caută să învrăjbească pe români, e vremea să repetăm ca Mussolini că „Dela răsărit nu mai vine lumină; dela răsărit vin azi holera și bolșevismul!”

Dacă ne-am ridicat împotriva unor dispoziții ale legii, am făcut-o nu fiindcă nu este teamă, ci fiindcă nu voim să fim împiedicați în acțiunea noastră pentru întărirea patriei.

Noi trebuie să ne îngrijim ca nici o picătură din energia românească să nu fie pierdută, pentru că suntem înconjurați numai de dușmani.

În Maramurăș, timp de 8 ani de luptă împotriva noastră, am fost părăsiți numai de câțiva credincioși. Puneți acum în câmpăna acest infim câștig obținut de biserica ortodoxă, cu răul ce s'a făcut agitându-se și turburându-se o mare provincie dela graniță, și vedeți dacă rezultatul poate mulțumi pe cineva.

Au fost odată opriți 700 de români uniți din Cehoslovacia, să vină la mănăstirea Moiseiul-Mare, unde oficia episcopul lor, pe motiv că ar face contrabandă. De s'ar opri contrabandiștii totdeauna, și nu numai atunci când vin la rugăciune, ce bine ar fi!

Un țaran, ce pregătiri are el oare ca sufletul lui să poată câmpăni temeinic pentru care credința să se hotărească, atunci când are de ales între cea veche a lui și cea spre care e imbiat de alții?

Noi, în trecut, nu aveam nici o legătură cu șefii bisericești unguri ci cu Roma. Iată bastionul care a servit unității noastre.

Dușmanii au încercat să ne desbina și să ne împartă dar n'au reușit. Noi am urmări mai departe idealul nostru de veacuri și am făcut pentru el cunoscute sacrificii. Este cel mai mare titlu de glorie al bisericii noastre. Și pentru acest titlu de glorie ne cerem loc sub cerul liber al țării pe care am visat-o de veacuri și am purtat-o vie în sufletele noastre atâtea secole. Au încercat Habsburgii să ne sfășie dar n'au reușit. Am rămas îmbrățișați așa cum strâns am îmbrățișat la Alba-Iulia pe actualul Patriarh și Regent, după ce am avut fericirea să citesc actul istoric al Unirii. (Aplauze).

Neamul nostru trebuie să rămână și mai departe unit, pentru că aceasta va face tăria lui și în viitor, precum a făcut tăria lui în trecut, dealungul veacurilor. Așa vom face față dușmanilor cari vor să ne îngenunche. Acest neam n'are nevoie de împrumut, chiar dacă vor să i-l refuze. Nu din împrumuturi a trăit dealungul vremilor acest neam al nostru cu suflet sănătos și creștin. Vom face față nevoilor, precum am știut răbda și învinge alți dușmani mai tari și mai răi, care au căutat să ne suprima.

Timp de 228 de ani a slujit biserica unită Ardealul comun al tuturor românilor și de aceea e mândră. Tăria neamului nostru e tăria sufletească, care nu trebuie slăbită.

Axa principală a acestui proiect de lege este art. 9. care dă personalitatea juridică organizațiilor cultelor din țară. Noi am cerut ca personalitatea juridică să se dea cultelor recunoscute din țară.

Constituția vorbește despre culte și proiectul de lege recunoaște și el cultele. Entitatea aceasta este deci precizată.

Articolul 9 trebuie pus imediat după art. 1. el cuprinzând un principiu cardinal care se cuvenea să fie așezat lângă cel constituțional. Noi am cerut ca redactarea art. 27 din legea de organizare a bisericii ortodoxe să fie dată art. 9 al actualului proiect pentru a ne declara satisfăcuți. E un deziderat perfect echitabil.

Art. 9 trebuie să fixeze precis și categoric cine are drept să fie personalitate juridică și când încetează această personalitate.

În legătură cu art. 9. este art. 45, privitor la trecerile dela un cult la altul și odată cu aceasta și soarta bunurilor în aceste cazuri. Mai departe P. S. S. arată punctul de vedere al bisericii unite asupra împărțirii bunurilor parohiale în caz de trecere a mirenilor dela un cult la altul, desfășurând însușirile unui iscusit spirit juridic.

În zece ani de activitate pastorală am vorbit de sute de ori poporului, dar nicio odată n'am rostit vreun cuvânt care să fi jignit pe cineva.

Acum voi vorbi și despre circulara cu procesiunile.

I. P. S. S. mitropolitul PIMEN: A fost o mare greșală acele procesiuni, care au dus la incidentele dela Tg-Mureș, Ați acuzat armata noastră că a comis acte de barbarie rupând crucile și praporile, ceea ce este o exagerare greșită.

P. S. S. episcopul HOSSU: Eu n'am voit să pomenesc de Tg-Mureș. Dar dacă voiți să vedeți cruci rupte și prapori sfășiate, ele sunt în București, n'aveți decât să le vedeți.

Procesiunile au izbucnit spontan, contra ordinelor noastre, ca o manifestare a îngrijorării ce a stăpânit sufletele.

O VOCE: După Hajdudorogh de ce n'ați făcut procesiuni?

P. S. S. Episcopul HOSSU: Acela care a provocat adunarea de protest a fost actualul mitropolit Suciul, care era canonic pe vremea aceea și acest lucru, se pare că nu-l știți.

Ceea ce a provocat mai multă agitație a fost art. 45, care în vechea lege era altfel redactat și nici n'a fost pus în discuție.

Aici nu e vorba de soarta averilor, care ar fi după cum greșit s'a afirmat, de miliarde, ci e vorba de sărăcia satelor, a parohiilor. E vorba de soarta ce vor avea acele câteva jugăre date prin donație parohiilor de diferiți credincioși. S'a spus că noi suntem intransigenți pe acest punct pentru că iubim bunurile lumesti. Biserica n'are nevoie de bunuri materiale, ci numai de modeste mijloace de întreținere a slujitorilor ei. Sunt elemente indispensabile pentru pu-

terea de trai a cultului însuși. Cum legea nu mai garantează existența acestor elemente de trai, s'a născut agitația în suflete.

Rostul bisericii este să conducă pe om pe cărările vieții dela naștere până la moarte: nu este rostul ei să crească răsvrătitori. Noi nu putem încuraja pe cei care trec dela un cult la altul; ar fi o imoralitate din partea bisericii, pentru că acele elemente sunt cele mai slabe. Acei cari se leapadă ușor de credința lor, nu o fac din criză de conștiință, ci tentați de bunuri.

Sufală un vânt de răsvrătire și insubordonare în țara aceasta. Aceia care se răsvrătesc azi împotriva bisericii, se pot răsvrăți mâine împotriva statului însuși. Noi nu trebuie și nu putem încuraja elementele care se lapadă așa de ușor de credința lor. Dacă un intelectual poate trece dela un cult la altul la el explicația e firească, fiindcă crizele de conștiință sunt frecvente. Țăranul român nu are asemenea crize de conștiință.

P. S. S. mitropolitul BĂLAN: Țăranii nu au trecut la catolicism, trecând la uniți. Nu s'a schimbat nimic din credința lor; ei revin numai. N'au nevoie de crize de conștiințe.

P. S. S. episcopul HOSSU: Țăranul nu știe poate de 1700, dar știe că este fiu al bisericii greco-catolice, și aici stă baza oricărei credințe populare.

S'a interpretat aici cuvântul greci, în sens pejorativ, pe când la noi este o simplă denumire dată ortodoxilor.

Nu puteți însă nega că o trecere la oricât de slabe crize de conștiință ar da naștere, ea turbură sufletul cuiva. Și nu cred că cineva poate pune atâta preț pe elemente atât de slabe.

Noi cerem, întemeiați pe canoane, ca oricâte treceri ar fi dela un cult la altul, averile să rămână vechii comunități. Asemenea organizație a avut loc în trecut și ea a fost recunoscută de Constituție.

Drepturile pe care noi le cerem, le întemeiem și pe legea persoanelor juridice de drept privat. Prin legea lui Mârzescu se garantează intangibilitatea averilor persoanelor juridice de drept privat, cu atât mai mult trebuie recunoscută intangibilitatea averilor persoanelor juridice ale organizațiilor bisericești, care stau la temelia statului.

Numai așa se poate asigura îndeplinirea misiunii acestei instituții care face parte integrantă din formația socială a unui stat și această instituție e biserica.

Și este cu puțință ca cineva care dă o donație bisericii, să vadă peste câțiva ani, că cele date de el, trec la alt cult pe motiv că majoritatea credincioșilor au trecut la alt cult? S'ar mai putea întâmpla vre-o donație religioasă având asemenea ar-

ticol în lege! Sigur că nu și numai bine n'ar fi.

Să nu stânjenim libertatea cuiva de a trece dela un cult la altul, dar nu trebuie să încurajăm libertinajul acestor treceri. Prin acel articol s'ar legifera nu numai absurditatea juridică dar și una morală.

Să se legifereze precis, limpede și categoric și asupra art. 45.

Crede că cea mai bună redactare ce s'ar putea da art. 46 din legea cultelor, este aceea a art. 50 din legea persoanelor juridice de drept privat.

Nu facem prozelitism și totuși avem treceri dela ortodoxi la noi. În ultimii 10 ani, am pierdut trei preoți și am primit alți trei. Noi urmărim cu statornicie păstrarea liniștii în sânul organizației bisericești și urmărim propășirea țării pe terenul cultural.

Episcopul Hossu ilustrează părerile sale asupra trecerii, cu pilda rezultatelor luptei dintre catolicismul irlandez și anglicanism.

Oratorul face apel către Senat să legifereze astfel încât să se precizeze categoric și limpede ce se petrece cu organizația și avutul ei în caz de trecere.

Dați libertate trecerilor, dar nu loviți organizația, nu crestați răni adânci în sufletele credincioșilor.

Să asigurăm urmărirea țăntelor morale ale bisericii. Să dăm ceea ce enunță Constituția în chestie de libertate religioasă.

Nu trebuie să se mire cineva că cultele minoritare s'au solidarizat cu noi. Căci noi cerem legiferare întemeiată pe libertate și egalitate.

Inchei, declarând că ași fi fericit dacă, aducându-se modificările cerute de episcopatul român unit; noi, după discuția la articole, să fim în stare a vota această lege.

Sfârșește cuvântarea făcând apel la Senat să aducă modificările cerute, puntrucă nu ating cu nimic biserica ortodoxă și nici prestigiul ei.

Comentariile Presei.

Precum am arătat și în numărul nostru trecut splendida vorbire a Prea Sfinției Sale — ascultată de întreg guvernul, fiind prezent și dl. Vintilă Brătianu și de un auditor elegant, ce cuprindea întreaga elită a Bucureștilor — a avut un succes formidabil și un efect cu adevărat senzațional. Atmosfera neprielnică, dușmănoasă chiar, ce domina întreaga incintă a maturului Corp până atunci, deja în cursul cuvântării începu a dispărea, iar după aceea se prăbuși total. Mai mult: documentata expunere a Prea Sfințitului

Iuliu avu reușita strălucită de a câștiga pe toți membrii *obiectivi* ai Senatului pe partea dreptății cerute de Biserica română unită, ca astfel tiu-fând punctul de vedere al Inalților Prelați uniți, dreptatea noastră să ajungă la biruința finală, la care de fapt a ajuns prin votarea Legii Cultelor așa, precum s'a votat.

Am arătat în numărul trecut, cum a fost comentat acest discurs de „Cuvântul” și de „Indreptarea”. Pentru a arăta însă, cum a captivat elocința Prea Sfinției Sale *întreaga* opinie publică și întreaga noastră presă, fără deosebire de colorit politic, ținem — și credem a face prin aceasta un bun serviciu cititorilor noștri — ca să publicăm mai jos câteva spicuri, culese din diferite ziare, cari s'au ocupat de discursul Prea Sfințitului.

Astfel d. Ion Dragu în *«Parlamentul»* din 29 Martie c. No. 20 după ce zice, că verbul Prea Sfinției Sale Iuliu era „cald inspirat” și apariția Sa la tribună a fost „o figură imberbă, care nu era de cenobit, nici de tribun și o siluetă sprintenă, mlădioasă, fină, elegantă”, continuă astfel:

Elocința episcopului Hossu, clară, logică, ades vibrândă, știe să găsească invoacățiile pline de marele suflu al amvonului. Unele mâini profunde îi dau forță în vehemență, așa cum convigerile-i confesionale îi dau un elan de sinceritate impresionant.

N'are mișcările largi ale brațelor, obișnuite la oratorii Sutanei, nici nu exhibează mâini agitate de tremolo clasic al elocinței sacre. Are gesturi ce se însuflețesc cu fraza și cad odată cu ea, de preferință gestul brațului întins înainte, punctând discursul cu rigiditatea degetului arătător, ori al brațului ridicat drept în sus ca și cum ar oferi omagiului divin pocalul cuminecăturii.

Când vorbește, îmi face impresia că privirile-i merg mult mai departe decât pereții incintei. Că ele încep prin a se agăța de axul colosal unde stă înfundat, într'un ungher al palatului imens și mut, bătrânul vicar al lui Hrist, Pontificelul roman al cărui umeri se nălță sub o greutate mai formidabilă decât greutatea materială a lumii: sarcina sufletelor și rațiunea de a fi a trupurilor. Că apoi privirile-i alunecă spre golul Forum-ului, în care se ridică osâmințele uriașe ale colonadelor, frizele și capitellurile siluetate în lumină, că mângâie

trecutul ce zace în singurătatea radioasă dintre Palatin și Quirinal, dintre Capitol, stânca tarpeiană și Coloseu, care în măreția ruinelor ce se sbat împotriva Timpului învins evocă silueta Columnei Traiane, și că, în această finală contemplare, episcopul gr. catolic Hossu găsește caldele cuvinte cari îl fac să clameze cu atâta putere de convingere, mândria Bisericii Unite de a fi slujit, timp de doua veacuri, idealul comun tuturor românilor.

Senatorul de drept Hossu, orator de nobilă rasă parlamentară, e sortit succeselor de tribună mai mult decât celor de fotoliu: are suflul marilor discursuri „de longue haleine” mai mult decât spontaneitatea replicelor scurte și categorice ori a intreruperilor transate perfid ca o cursă pentru păsărele. Deaceea îl socot, în tot largul lui, predicând din amvonul unei catedrale sau oficiând în fața altarului unei bazilice.

Oficiând, așa cum mi-l închipui pe tânărul prelat care, după 10 ani de păstorie păstrează nealterat chipu-i de copil de cor. Altarul e învălvorat de focul luminărilor amestecându-se într'o flacără unică cu strălucirile autorilor. În ritmul sonorităților înfiorate ale orgilor se'nălță fumurile albăstrui ale aromamelor din cădelnițele legănate de către turiferarii drăguți și gravi cu un cor de heruvimi. Lănțisoarele alunecă pe albeața hainelor de dantele, și, când măreția ritului greco-catolic capătă străluciri de vis, episcopul Hossu, amintindu-și succesul unui mare discurs rostit pentru uzul reprezentanților națiunii, într'o sală banală, veche și îmbăcsită de praf, regăsește sub bolta solemnă a bisericii, accentele înălțătoare ale predicii de o armonie maiestoasă și senină, cu ritmuri legănătoare cu fumul tămâii, limpede ca gândurile marelui credințe, luminoasă ca vitraliile pe cari se sting sfințele și sfinții de rubine și de smaragde, cu linii pure ca sinceritatea adorației divine, predică străină de politica confesională, bătând din aripele-i albe în fața strălucirii altarului, o predică ascultată cu frunțile plecate în tăcerea reculegerii supreme.

Atunci, prelatul va desăvârși gândul parlamentarului.

În *„Dimineața”* dela 24 Martie a. c. în articolul *„Cuvântarea Episcopului Hossu și intervenția generalului Prezan”* semnat de „i. dr.” cetim următoarea apreciere:

Desfășurarea discuției generale la noua lege a cultelor începe să aibă darul de a influența pe unii dintre membrii Senatului în favoarea unor modificări sortite să concilieze părerile potrivnice ale diferitelor biserici.

După cuvântările din cursul acestei săptămâni, cele mai multe dintre ele îmbăcșite de considerații istorice excesive, de amănunte ades inutile, animate uneori de convingeri pătimase, cuvântarea de ieri a episcopului unit de Gherla, *Iuliu Hossu*, a venit ca o necesară infunziune de elocuțiune clară, logică, persuasivă, dominantă de un impresionant suflu al sincerității și dragostei creștine care i-a dat alura impunătoare a unei strălucite predici din amvonul credinței.

Pentru întâia oară, timp de aproape patru ore, membrii maturului corp au ascultat pe un cuvântător cu o încordare neobosită punctând cu aplauze aproape unanime pasajii dictate de sentimentul echității ori inspirate de lozincă: „pace pe pământ și între oameni bună învoire“.

Istețul spirit al prelatului greco-catolic a găsit accentele cele mai potrivite pentru ea, combătând cu moderație unele dispoziții ale legii și exprimând cu o netedă argumentare unele deziderate, să impresioneze întreaga adunare prin mărturisirea dorinței calde de conciliațiune și de înfrățire.

Banca ministerială a fost, ea cea dintâi impresionată de cuvântarea episcopului Hossu. D. Vintilă Brătianu a urmărit cu o atenție bine susținută pe oratorul dela tribună, d. Al. Lapedatu n'a putut ascunde impresia multiplă pe care i-a pricinuit-o cuvântarea, d. dr. Lupu a exteriorizat cu ostentație plăcerea de a asculta pe cuvântător.

Dar ședința aceasta a Senatului nu s'a rezumat la simple impresii. Ea a adus și o interesantă urmare de un caracter mai precis.

După sedință, d. general Prezan, unul dintre cei mai asidui urmăritori ai discuției asupra legii cultelor, s'a dus la d. Al. Lapedatu, căruia i-a arătat că punctul de vedere al bisericii greco-catolice are o bază serioasă, că apelul făcut de episcopul Hossu cu atâta putere de convingere și atât de bune intenții, merită toată atențiunea guvernului, și ca atare d-sa crede că ar fi bine să se renunțe la art. 45.

D. Al. Lapedatu a răspuns că nu se poate renunța la acest articol, renunțare care ar nemulțumi biserica ortodoxă, dar că în cursul discuției pe articole a proiectului va contribui și d-sa spre a face să se aducă noi modificări sortite să ajungă la conciliațiunea care nu mai pare acum atât de dificilă.

De altfel însuși președintele consiliului, care s'a decis azi să ia și d-sa cuvântul la discuția generală, depune cele mai bune silințe în vederea realizării înțelegerii între culte.

„*Vitorul*“ dela 24 Martie sub titlul „Episcopul Hossu și Legea cultelor“ serie:

În discuțiunea generală a legii regimului cultelor la Senat, a vorbit eri P. S. Episcopul unit Hossu dela Gherla

Tonul împăciuitoar și sentimentele naționale așa de frumos exprimate de către Înaltul Prelat, au făcut o admirabilă impresiune asupra Maturului Corp, cu atât mai mult cu cât întreg Senatul este animat de o dorință pe care o manifestă continuu, aceea de a se evita și lupta confesională, pe care nimeni nici nu o dorește și nici nu o aprobă, și în același timp să se evite ori-ce ar putea să provoace fricțiuni între Biserica ortodoxă și Biserica română unită.

„*L'Indépendance Roumaine*“ dela 24 Martie scrie următoarele:

Tonul conciliant și elevatele sentimente naționale exprimate atât de eloquent ieri prin Prea Sfinția Sa Episcopul greco-catolic Hossu la discuția generală a legii cultelor a făcut o impresie excelentă asupra Senatului în așa măsură că aceasta assembleă întreagă este viu animată de dorul de a evita luptele confesionale, pe cari nu le aprobă și nu le dorește, și de a împiedeca toate frecările între biserica greco-ortodoxă și greco-catolică.

„*Curentul*“ în articolul de rind dela 1 Aprilie zice, că „discursul Prea Sfinției Sale Episcopului Gherlei, Iuliu Hossu a fost un imn închinat patriei românești.“ „*Cuvântul*“, după alte adânci aprecieri în numărul dela 2 Aprilie scrie că discursul Prea Sfinției Sale episcopului Hossu a fost o „cuvântare suplă, somtuasă, savantă și patetică“. „*Politica*“ dela 31 Martie califică monumentalul discurs al Prea Sfinției Sale „adevărată perlă de elocință.“ „*Lupta*“ dela 24 Martie conzideră discursul de „strălucit, după care se crede, că guvernul va ceda“ (Precum a și cedat, nu numai guvernul, ci atât Senatul cât și Camera, primind și adoptând la votarea legii punctul de vedere susținut de Prea Sfințitul nostru Arhieru. — N. R.)

La fel cu presa românească și presa minoritară s'a ocupat de splen-

didul discurs al Prea Sfințitului nostru. Astfel „Ellenzék” aduce o serie de elogii pentru cuvântarea magnifică, prin care timp de patru ore a ținut vie și încordată atenția băncii ministeriale, a senatorilor și a publicului din lojele arhipline. „Keleti Ujság” apreciând superiorul talent oratoric al Prea Sfințitului Hossu, îl numește „Prohászka greco-catolicilor.” „Brassói Lapok” din 25 Martie între altele scrie următoarele:

În ședința de ieri a Senatului în cursul discuției asupra legii cultelor a ținut o vorbire episcopul greco-catolic de Gherla, Iuliu Hossu în prezența tuturor membrilor guvernului. Discursul episcopului a fost o adevărată capo-d'operă, prin care dintr'odată a smuls din mâna senatorilor ortodoxi conducerea discuțiilor. După discursul episcopului Hossu, opinia este, că guvernul acum nu-și va mai putea susține tendințele jignitoare ale proiectului de lege

Episcopul greco-catolic în primul rând a expus aceea, că proiectul legii cultelor trebuie discutat în atmosferă pacinică. Ține de superflu să se ascundă în cursul dezbaterilor rănile deschise ale Neamului, dar asemenea ține de superflu, ca în mijlocul discuției Catolicii să primească lovituri laterale... Prima datorință, este de a pune sfârșit primejdiei luptelor confesionale... După aceea vorbește despre problema trecerilor, apoi are un schimb de vorbe vehemente cu mitropolitul Bălan și replicile îi sunt atât de bune și atât de cu spirit, încât și înșiși membrii guvernului îl aplaudă.

* *

Lupta din Senat.

Comentând și comparând lupta a-prigă, ce s'a dat în Senat în jurul Legii Cultelor, -- luptă, în care, se știe, a biruit punctul de vedere al Bisericii noastre. — „Curentul” dela 2 Aprilie a. c. sub titlul „Ziua Domnului” scrie între altele următoarele:

Dacă legea cultelor a stârnit agitațiile regretabile, dar explicabile pe care le-a stârnit (era pasiunea pusă în apărarea unei credințe), discuțiile din Senat, prin câteva momente rare de oratorie, au creat în jurul ideii religioase o atmosferă de nobleță morală cum era și firesc. Alințea a vremelnicei noastre cu eternitatea, religia eliberează gândirea de contingentele mărunte și o desmărginește spre vastele orizonturi ale idealurilor spirituale. Fără să vrei parcă ritmul inimii se face solemn și pe cuvinte

ninge polen din crinii de aur ai stelelor. Comparați atmosfera discuțiilor, ce se crează în jurul oricărei alte legi cu recentele elanuri înalte dela Senat pentru a sesiza diferența.

În deosebi discursurile celor doi prelați ai celor două biserici naționale -- al mitropolitului Nicolae Bălan și al episcopului Iuliu Hossu -- au proiectat în această nobilă atmosferă icoanele de lumină ale orientării creștine. Era o emulație în care energia convingerii se îndulcea învăluită în eleganță sufletească și cuviința stilată a cuvântului. Se dovedea din nou -- și era atâta nevoie astăzi! -- că neamul acesta e capabil să-și trimită reprezentanți și cu alt limbaj decât cel cultivat în stațiile de trăsură și cu alte orientări decât teigheaua unei bănci. Stilul parlamentar, atât de înjosit în ultimul timp și ca gândire și ca expresie, s'a ridicat din nou transfigurat de forța morală a bisericii care, prin însuș faptul acesta, îi dovedea încăodată incontestabila-i necesitate directivă.

*

Tot în comparația discursurilor rostite în Senat „Lupta” din 27 Martie sub titlul „Un discurs nepotrivit” scrie următoarele:

Un discurs violent și plin de o netoleranță religioasă care suna atât de ciudat în zilele noastre, a fost al senatorului preot Turcu, rostit la proiectul de lege al cultelor. Jignirea brutală a Bisericii Unite, care cuprinde mai bine de un milion de români ardeleni și bănățeni, a indispus nu numai pe ministrul cultelor, care nu râvnise niciodată o asemenea apărare a proiectului său, dar și pe cei mai înalți prelați ai Bisericii ortodoxe, cari prin glasul mitropolitului Moldovei, au ținut să precizeze că nu împărtășesc întru nimic, violența și brutalitățile, cari n'au nici un rost în discuția unui proiect de lege care are ca obiect sufletul și credința oamenilor.

Și cum se poate vorbi la o asemenea lege, cum trebuie să se vorbească, a dovedit-o minunat episcopul unit Hossu și desigur că prelații ortodoxi vor găsi printre dănașii și talente oratorice, și oameni de cultură cari să prezinte punctul de vedere al Bisericii ortodoxe, cu aceeași înălțime de concepție, cu aceeași splendidă oratorie ca și episcopul unit al Gherlei.

Probabil că aceeași impresie penibilă pe care a produs-o „discursul” preotului Turcu va fi făcut-o elementelor ponderate din Senat cuvântarea antisemită, intolerantă și jignitoare pentru o întreagă populație, pe care a rostit-o eri la Senat episcopul Triteanu, tot la proiectul de lege al cultelor.

Cuvinte și aprecieri cari ar putea fi scuzate pe buzele agitatorilor politici lipsiți de scrupule, au pornit de pe buzele unui înalt demnitar bisericesc, reprezentant, prin definiție, al toleranței și al înțelegerii între oameni!

Ceeace au putut produce cultura, adâncimea de cugetare și talentul, s'a văzut la episcopul unit al Gherlei; nu voim să spunem că episcopul Triteanu al Romanului, nu e, poate, tot atât de bine înzestrat. Dar eri n'a făcut această dovadă. Și e regretabil, nu atât pentru prestigiul său personal, cât pentru opera de liniștire, de apropiere între diversele elemente cari alcătuiesc populația prea mult zbuciumatei României.

Ocupându-se de conflictul provocat la Senat de preotul-senator *lupist* Turcu prin vorbirea sa calomniatoare la adresa Catolicismului — vorbire, ce a indignat nu numai pe Prea Sfinții și pe Senatorii uniți dar a stârnit protestele și desaprobarile *unanime* ale întregului Senat — „*Politica*“ dela 21 Martie în articolul „*Manifestările dela Senat*“ între altele considerații scrie următoarele:

Un moment penibil, al ședinței de ieri a Senatului a fost provocat de părintele Turcu la discuția legii cultelor.

Temperament fugos, dezordonat, părintele Turcu, senator *lupist*, e numai nervi. E ceva mai mult ca o ideologie anumită, ceeace a determinat ca această față bisericească să fie țărănist. E temperamentul, e toată structura sa psihică.

A vorbit bine pregătit, deși cam alături de subiect. Păcatul a fost că a întrebuițat cuvinte tari, violențe pur verbale adăugate de prisos, cari au slăbit efectul unor destul de grăitoare documente. Înarmat cu Xenopol, Iorga, Silviu Dragomir ș. a. a evocat lupta „papistașilor“ contra ortodoxiei noastre. Lucruri cunoscute, adevărate, mărturisite de documente cari au sgândărit vechi răni, cicatrizate azi. Dar n'a fost numai atât: comentăriile oratorului au turnat din plin petrol peste foc. Cuvinte prea tari cari au atras protestarea extrem de violentă și în vorbe și în gesturi a episcopului unit Hossu care a declarat, că dacă se mai îngăduie ca șeful unei biserici de peste 500 milioane — e vorba de Papa — să fie astfel insultat în Senatul țării, Sfinția Sa se retrage...

A fost un moment de stupeoare. Toți prelații uniți și mulți deputați majoritari s'au solidarizat cu episcopul Hossu. Majoritatea și biroul Senatului care erau de partea părintelui Turcu sunt derutați, stupefiați:

au viziunea altei retrageri din parlament. Și faptul s'ar fi întâmplat cu siguranță dacă nu interveneau d. Lapedatu, ministrul cultelor și apoi P. S. Pimen, mitropolitul Moldovei.

D. Lapedatu a calificat de necuviincioase comentariile oratorilor și roagă pe P. S. părinți uniți să fie îngăduitori fiindcă guvernul nu abrobă atitudinea părintelui Turcu. P. S. mitropolitul Moldovei se asociază în totul la cele spuse de către d. ministru: Majoritatea s'a schimbat la față: aplaudă. Părintele Turcu se oprește, rotește ochii'n jur, e gata să isbucnească, ezită și o străpungere a privirii d-ruului Lupu, de pe banca ministerială îl săgeată, îl dezarmează.

Declarația ministrului și a P. S. Pimen, a descărcat atmosfera.

Restul discursului părintelui Turcu s'a irosit în indiferență, dar la urmă a fost aplaudat.

* * *

Lupta din afară.

Presa întreagă din Țară — precum am arătat și într'un număr trecut de-al nostru — s'a ocupat cu vii interese de lupta organizată, mai ales în eparhia Gherlei și a Lugojului, prin procesiuni și adunări de protestare contra proiectului depus de dl. ministru Al. Lapedatu. Ocupându-se de aceasta luptă, pornită *spontan* din convingerile religioase ale credincioșilor Bisericii unite române „*Lupta*“ dela 24 Martie sub titlul „*Suprema încordare între uniți și guvern*“ scrie precum urmează:

După strălucitul discurs al episcopului unit Hossu, se credea eri că guvernul va ceda: uniții făcuseră declarația nu numai de naționalism, dar și de imparțialitate față de partidele politice, deoarece de pildă în chestia împrumutului, oratorul a emis o părere contrară opiniei partidului național-țărănesc și favorabilă guvernului.

Totuși, se pare că azi dimineată, guvernul, în urma unor înalte intervențiuni, a hotărît să reziste la maximum, ceeace face ca nemulțumirea uniților să fie extremă.

Indignarea uniților, față de reprimarea procesiunilor cu arma și trimiterea preoților la Curtea Marțială, ca rebeli, a atins culmea. O fierbere impresionantă domnește în Ardeal. Zvonuri alarmate circulă din nou în străinătate. Ministerul de externe a primit o telegramă dela Paris, unde s'ar fi relatat că în evenimentele dela Tg-Mureș ar fi fost 15 morți. Aceleași invențiuni și exagerări de totdeauna.

Nu este însă mai puțin adevărat că toate aceste versiuni fac mare rău țării.

S'au comis după cum spun uniții, și excese: preoți în odăjdii au fost târați prin noroi și bătuți.

De asemeni, prelații uniți protestează contra afirmației guvernului că ar fi fost manifestații politice. La Tg.-Mureș, petițiunea pentru permiterea manifestației a fost semnată de 19 liberali, în frunte cu un fost prefect liberal, care nu și-a schimbat partidul.

De altă parte, guvernul se teme că se vor produce și în alte centre procesiuni.

Grav este deasemeni și faptul că — după cum afirmă uniții, credincioșii fac procesiuni din proprie inițiativă, ne mai ascultând de episcopi și de ceilalți prelați înalți, fiindcă, după manifestele cunoscute, aceștia le-au adus vestea, că guvernul va ceda, și totuși guvernul nu și-a ținut făgăduința, n'a prezentat proiectul la Senat fără suprimarea art. 45. Credincioșii, spun înalții prelați, nu mai cred pe episcopi, așa că nu clerul conducător al uniților e vinovat de ceiace se întâmplă.

Și dacă guvernul scocotește că nu pot fi permise procesiunile religioase, trebuia să dea în judecată după procesiune pe acei ce au făcut-o, nu să reprime manifestația religioasă cu armele.

Reproducem toate acestea ca să se vadă cât de încordate sunt spiritele.

De altfel, există dificultăți la această lege, și cu alte culte.

Astfel, azi dimineață o delegație a populațiunei evreești, s'a prezentat d-lui prim-ministru V. Brătianu, susținând necesitatea legiferării comunităților unice.

În caz când guvernul nu va renunța la forma actuală dată articolului respectiv, reprezentanții lor în Cameră și Senat, vor combate legea.

*

În ce privește discuția pe articole, care va începe probabil săptămâna viitoare, suntem informați că art. 9 se va lăsa mai la urmă, pentru a fi discutat odată cu art. 45, dată fiind decurgerea unuia din celălalt.

Aci, la discuția art. 45, se pare că va fi momentul unei eventuale retrageri a prelaților uniți din Senat.

*

Comentând durerosul incident dela Târgu-Mureș, care pare a fi începutul martirilor Bisericii române unite, în articolul splendid, ieșit din conde-

lul măestic al dlui Pamfil Șeicaru intitulat „*Un avertisment*“, „*Cuvântul*“ dela 23 Martie scrie următoarele:

Cum latent între ortodoxi și uniți există în Ardeal străvechi răfueți ce-au întârziat să se socotească, cum vrajba mocnită, sub aparențe de potolită controversă dogmatică, stă gata să isbucnească la cea mai mică răscolire, d. Al. Lapedatu a găsit momentul potrivit pentru deslănțuirea patimilor confesionale. E tocmai ceea ce ne lipsea, e tocmai adaosul de divizare a sufletului românesc ce se cerea de-nu știu ce duh al tâmpeniei dogmatice.

Nu știu de urde, utilizând indiferența noastră, sub complecta noastră absență de preocupări religioase, câțiva chemați și nechemăți vor să ne convingă că statul român este ortodox, iar nu laic, și nevoile naționale ale acestui stat trebuie să se confunde cu nevoile ortodoxe ale Bisericii autocefale.

Poate să fie o consecință a tendințelor ce se frământă în sânul clerului ortodox de a-și transforma Biserica din pasivă în activă; și, cum exponenții acestui curent, prinși de nerăbdarea înfăptuirilor, nu au timpul necesar unei cuminte așteptări a gândului svârțit cu toată căldura unei credinți, merit să dospească în suflute, au găsit o cale mai rapidă: să legifereze normele de înfrângere a uniților. Și iată pe d. Al. Lapedatu, cu chipul blând și nevinovat, operând pe uniți spre slava confesională a ortodoxilor; și iată-ne pe noi svârțliți într-o luptă religioasă, fără ca nici unul să ne simțim frământați de indoeli teologice.

Cu ce drept prea sfântul mitropolit Bălan cere Statului român legiferări menite să turbure unitatea sufletului românesc? Vrea mitropolitul dela Sibiu să dea un ritm de intensă viață Bisericii ortodoxe? Vrea să-i dea o orientare imperialistă, o impulsivitate de cucerire? Dar pentru aceasta nu are nevoie de sprijinul laic, nu are nevoie de concursul legiuitor al d-lui Al. Lapedatu. Biserica nu vrea cuceriri materiale, ci numai cuceriri spirituale; deci, nimic mai logic decât o intensificare a acțiunii asupra sufletelor umililor muritori.

Mă întreb și eu, cam unde să găsec rodul meditațiilor religioase ale războinicului mitropolit Bălan? Ortodoxia rusească a dominat sensibilitatea și gândirea rusească opunând spiritualitatea ei, concepției materialiste a marxismului. Caut și mă trudesesc să găsec cărțile în care s'au rânduit — cu parfum de înfinit și de dumnezeire — toate gândurile luminoase ale inspirației ortodoxe. Bănuiesc că voinicia sufletească a mitropolitului Bălan caută, biruinții sale, drumurile

spiritualității religioase, iar nu cele ale orânduelii politice netrebnice ale oamenilor. Numi închipui ca mitra prea Sfințitului Balaș să nu fie așezată pe vârfuri de cărți, în care și-a formulat cugetarea sa religioasă mitropolitul Balaș al Sibiului, pornitor de cruciadă împotriva uniților. Dar până le voi găsi, reînnoiesc întrebarea: cu ce drept se turbură unitatea noastră sufletască? Pentru biruința ortodoxă sau pentru cea unită să se pună în joc liniștea unei întregi provincii? Să fie și mai turburat Ardealul decât este, fiindcă mitropolitul Sibiului vrea să dea un ritm afirmativ bisericii ortodoxe, cu sprijinul statului laic ce se vrea fericit de sfâșieri interne?

Semnele turburărilor religioase au început să se și arate. Procesiunea religioasă dela Târgu Mureș, conflictul cu jandarmii, preoții bătuiți, steagurile religioase frânte, călcate în picioare, toată iritarea unei populații, care începe să reacționeze, să apere Biserica unită de legile inspirate de nu știu ce politică ortodoxă, cu totul străină și de rosturile și de funcțiile statului român. Pe la 1560, Franța a fost săngeros sbuciumată de luptele între catolici și hughenoti, ca sfâșierile religioase să culmineze sinistru în noaptea sfântului Barthélemy. Ce a câștigat Franța pe urma luptelor religioase? Nu există nici un istoric, care să nu arate cât a costat ciocnirea între catolici și hughenoti, câtă sărăcie și ce desechilibru primejdios unitații franceze, a însemnat. Atunci, cum poate justifica d. Al. Ladadatu primejduirea păcii între noi, prin legiuirile, ce nu pot fi justificate decât prin argumente cu totul străine și potrivnice interesului statului român, a cărei unitate și putere de viață ne preocupă, — mai presus de toate socolitele confesionale.

Biserica este pe un plan; statul, pe alt plan; pe cel politic. Nimeni nu-și poate permite luxul de-a subordona intereselor unei biserici — ori care ar fi ea — interesele statului român.

Legitim sunt toate năzuințele de dominație ale tuturor Bisericilor, dar amestecul statului în convingerile teologice e nu numai stupid, dar și grave consecințe. Ceea ce s'a petrecut la Ig. Mureș este un avertisment: nu pe lângă inimosul activist dela Sibiu, ci pe lângă guvernul laic al statului național român, care se vrea ferit de orice fel de turburări.

Răvna afirmată a bisericilor nu ne interesează, este pe planul spiritualității religioase, nu al luptărilor politice, pe care trebuie să se ridice statul național românesc.

Precum se vede, și din celea reproduse mai sus și din celea publicate în numerii trecuți ai foiei noastre, presa întreagă era pe partea Bisericii unite, susținând aproape cu unanimitate punctul de vedere *just* al ei și apărându-i interesele: interese ce nu sunt numai ale ei, ci și ale statului. Și era și firesc ca presa peste tot obiectiva românească, să ne susțină și să apere Biserica noastră, acest factor important în redesteptarea conștiinței noastre naștre naționale și în eliberarea politică a Neamului românesc. Lupta Arhierilor noștri nu au fost luptă ofensivă, ci defensivă, cerându-se *nu privilegii* în defavorul altora, ci egală libertate și de o potrivă protecțiune pentru *toate cultele* din țară. Nu am cerut favoruri speciale, nu am cerut decât ceea ce ni-e dat prin Constituție: am cerut *sfânta Dreptate*...

Liban.

În Bibliotecă Diecezană

se află toate cărțile liturgice compactate în legătură de lux, ori la dorința crudo. Toate înprimătele, pentru oficiile parohiale, precum rațiuni, matricule, blanchete de extras, tipărituri periodice, etc

Avem în depozit opuri ale oratorilor bisericești, cărți de rugăciuni din ediție proprie (Conducătorul tinereții colare) și streină. Cărți trebuincioase și neapărat de lipsă întru conducerea corectă și promptă ale oficiilor parohiale și protopopești (Conciliile provinciale. Administrația bisericească de *I. Gențiu*).

Noutăți literare, cărți de școală, recvizit de scris; asortiment foarte bogat

Comandele pe cale postală se execută prompt și cu reîntorcerea poștei.

Pentru partea neoficială răspunde: Dr. Virgil Băliban.